

בס"ד. שיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח אדר, ה'תשי"ב.
בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה לא תהי'
משכלה גו'.

[אחרי המאמר — צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לומר "לחיים"].

ב. נתבאר בארוכה בהמאמר¹ שתורת החסידות דורשת שהאדם יעשה בתוכו "בית ולד"², שתוכנו בעבודה הו"ע דהתפעלות שכלית, ולאח"ז תהי' גם "לידת הולד", שזהו"ע ההמשכה בהתגלות בלב; וכיחד עם זה תובעים ממנו העדר שביעות הרצון מעבודתו, מצד גודל טירדתו ("די פאָריאָגטקייט") במילוי השליחות.

ולכאורה: כיון שנדמה לנו — וכך היא האמת — שענינים האמורים הם נעלים ונפלאים ביותר ("געוואַלדיקע ענינים") — כיצד יתכן לדרוש ולתבוע את הדבר מכאו"א מישראל?!

— כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר³, שאביו הרבי נ"ע אמר לו שלפעמים שבע רצון הוא מזה שסובל מכאב בטן וצריך לילך לפנות, כי, בהיותו במקום שע"פ דין פטור הוא מכל עניני העבודה, ביכלתו אז לפוש לרגע מגיעתו וטרדתו בעבודת ה', "אַפּפּאַפּן דעם אָטעם און קומען צו זיך".
ואם הדברים אמורים אפילו בנוגע לצדיקים ונשיאי ישראל — לאנשים כערכנו — בודאי ובודאי קשה ביותר, "אַ געוואַלדיקע זאך", שתהי' היגיעה והטירדה בעבודה בתמידות, עד כדי כך שלא יהי' מקום לשביעות רצון!

ונשאלת איפוא השאלה — כיצד יש לכאו"א מישראל הכח על ענין נעלה כזה?!

והמענה לזה — שגם ענינים נעלים ביותר שייכים לכאו"א מישראל — מצד הכחות שנותנים לו מלמעלה.

וענין זה (הכח שנותנים מלמעלה לעבודתם של ישראל) מודגש בהפרשיות שקורין בתורה בשבת זו, כדלקמן.

(3) ראה תו"מ — רשימת היומן שם ע' רנט.

(1) לעיל ס"ע 329 ואילך. וש"נ.
(2) ראה יבמות סד, ריש ע"ב.

ג. בפרשת שקלים כתיב⁴ "זה יתנו גו' מחצית השקל", "כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה .. והראהו למשה, ואמר לו זה יתנו, כזה יתנו"⁵.

והענין בזה⁶:

ה"מטבע של אש" שהראה הקב"ה למשה מהוה נתינת־כח לבנ"י שיוכלו גם הם ליתן מחצית השקל. וע"ד מ"ש⁷ "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה (שזהו הפירוש ד"דבריו", "חוקיו ומשפטיו", שהוא בעצמו מקיימם, וכמארז"ל⁸ "הקב"ה מניח תפילין") הוא אומר לישראל לעשות"⁹, היינו, ש"הוא עושה" מהוה נתינת־כח "לישראל לעשות"¹⁰.

זאת ועוד:

ממ"ש "זה יתנו", "כזה יתנו", כמו ה"מטבע של אש" (מטבע שלמעלה) שהראה הקב"ה למשה, היינו, שהמחצית השקל שנותן יהודי הוא "כזה", כמו ה"מטבע של אש" — מובן, שע"ז שיהודי נותן "מחצית השקל", פועל הוא שנעשה הענין ד"מטבע של אש" למעלה, כי, באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא¹¹.

ונמצא, שבזה שהראה הקב"ה למשה מטבע של אש ישנם שני

ענינים:

המטבע של אש היא — לכל לראש — נתינת־כח למעלה לעבודתם של ישראל בנתינת מחצית השקל, היינו, שהמטבע של אש היא בבחינת אתערותא דלעילא שמעוררת את האתערותא דלתתא דנתינת מחצית השקל;

ועי"ז נעשה עוד ענין — שיש בכחה של האתערותא דלתתא לפעול אתערותא דלעילא, היינו, שנתינת מחצית השקל למטה פועלת הענין ד"מטבע של אש" למעלה.

וכיון שישנו הענין דאתערותא דלעילא — שוב לא יפלא שבכחם של בנ"י לפעול כל העבודות הנדרשות מהם.

(8) ברכות ו, א.

(9) שמו"ר פרשתנו פ"ל, ט.

(10) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 343, ובהנסמן

שם בהערה 8.

(11) ראה זח"א עז, ב. פח, א.

(4) תשא ל, יג.

(5) ירושלמי שקלים פ"א ה"ד. ועוד. הובא

בפרש"י עה"פ.

(6) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 267 ואילך,

ובהנסמן שם.

(7) תהלים קמז, יט.

ד. ענין זה (הנתינת כח מלמעלה על העבודה) מודגש גם בפרשת השבוע — פרשת משפטים:

על¹² הפסוק (בפרשתנו¹³) "אם כסף תלוה" — אמרו חז"ל¹⁴: "כל אם ואם שבתורה רשות חוץ מזה כו", היינו, שהפסוק "אם כסף תלוה" הוא מצוה וחובה.

וע"פ דרשת חז"ל הנ"ל (ס"ג) "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות", מובן, שגם הקב"ה בעצמו מקיים את הציווי "אם כסף תלוה גו".

וביאור הענין:

תוכן הענין דהלואה ("אם כסף תלוה") הוא — שנותנים למישהו כסף למרות שאין זה מגיע לו (שכן, הלוה אינו נותן (אל המלוה) דבר תמורת ההלואה); אבל לאיך גיסא — אין זו מתנה, אלא הלוה מתחייב להחזיר את ההלואה (כעבור זמן).

ו"מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" — שהקב"ה נותן ליהודי ענינים וכחות אע"פ שהיהודי אינו נותן (להקב"ה) דבר תמורתם; אבל ביחד עם זה דורש הקב"ה, שהיהודי ינצל כל הענינים והכחות שניתנו לו מאת הקב"ה כדי למלאות את שליחותו (של הקב"ה), ולהחזיר את ההלואה "בחוקיו ומשפטיו" של הקב"ה.

ה. ובפרטיות יותר מצינו במסירת דבר על מנת להחזיר (לפי תנאים הנ"ל ס"ד¹⁵) — שני אופנים: שאלה והלואה.

והחילוק ביניהם: בשאלה — חייב השואל להחזיר (אל המשאיל) אותו הדבר ששאל ממנו, לפי שהדבר (ששאל) אינו הופך להיות שלו; ואילו "מלוה" — להוצאה ניתנה¹⁶, כלומר, ההלואה שייכת לחלוטין אל הלוה, ויכול להשתמש בה בשביל כל צרכיו.

וטעם הדבר שהנתינת כח של הקב"ה לבניי — "כסף תלוה" (כנ"ל ס"ד) — נקראת בשם הלואה (ולא שאלה), הוא, לפי שכח זה (שניתן לבניי מאת הקב"ה) יכולים הם לנצל כדי לפעול בענינים שלהם, אפילו

15) למעוטי שכירות (שהשוכר צריך לשלם עבור השימוש בדבר) ופקדון (שהשומר אסור לשלוח יד בהפקדון). — מרשימה בלתי מוגה.

12) מכאן עד סוף השיחה נדפס בלקו"ש ח"א ע' 158 ואילך.
13) כב, כד.
14) מכילתא ופרשי" עה"פ.

16) כתובות פד, א. א. קידושין מז, א.

כאשר המדובר בנוגע לענינים נמוכים¹⁷, ע"ד ובדוגמת הלואה — ש"מלוה להוצאה ניתנה".

ו. וביאור הענין בנוגע לפועל, ובפרט בנוגע ללימוד תורת החסידות:

ישנם כאלה הסוברים שללימוד תורת החסידות צריך האדם להמתין תחילה עד שיהי' נזהר בתכלית אפילו בדקדוק קל של דברי סופרים ובהידור מצוה, ורק אז יוכל ללמוד חסידות. כל זמן שחושש הוא אשר עדיין לא הגיע לדרגה זו, מה גם ("ווער רעדט נאָך") אם יודע, אשר עלול הוא, לעתים, להכשל בהידור מצוה ובדקדוק קל של דברי סופרים, וכל שכן אם הוא נכשל אפילו בדבר שהוא מדרבנן, ולפעמים אפילו בדבר שהוא מדאורייתא (הן בענין של "קום ועשה" והן בענין של "שב ואל תעשה"), אזי — טוען הוא — אינו יכול להתעסק בלימוד החסידות ובעבודת התפלה, ובכלל בענינים נעלים!...

והמענה לזה — "מלוה להוצאה ניתנה":

מבלי הבט על גודל מעלתה של תורת החסידות — כידוע¹⁸ שרבינו הזקן המשילה לאבן טובה הנמצאת בכתר המלך אשר בלעד' מתבטלת מציאותו של כל הכתר ("דער גאַנצער כתר איז קיין כתר ניט") — מ"מ, הרשות נתונה לכאו"א מישראל לקחת את כתר המלך ולנצלו בשביל הענינים שלו.

ולפיכך תובעים מאת כאו"א מישראל — שמבלי הבט על גודל פחיתות מעמדו ומצבו, לא יחסיר אפילו יום אחד את השיעור שלו בתורת החסידות, ואפילו ביום זה גופא שבו נכשל ח"ו בדאורייתא (הן בענין ד"קום ועשה" והן בענין ד"שב ואל תעשה") — הרי גם ביום זה לא יחסיר את שיעורו בלימוד החסידות, ולא רק בענין של "עבודה", אלא אפילו בענין של "השכלה" באלקות, ואפילו ענין כזה (בהשכלה) שמצד רום עומקו אינו יודע כלל כיצד "להורידו" אליו ("אַראָפּצוטראָגן צו זיך")!

ז. והנה, טעם הדבר שהקב"ה נותן לבנ"י כח זה (שבבחי' "כסף

(17) כולל גם בכירור וזיכון ה"עור" בלתי מוגה.
 (בעי'ן) ל"אור" (באל"ף)*. — מרשימה (18) ראה "התמים" חוברת ב ע' מט.
 אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' שכו ואילך.
 * ראה דרמ"צ ח, טע"א. ועוד.
 ועוד.

תלוה") — נתבאר בהמשך הכתוב: "אם כסף תלוה) את עמי", כדרשת חז"ל¹⁹ עה"פ — "עמי ונכרי עמי קודם".

ובהקדמה — שמזה שיש צורך להדגיש ש"עמי קודם", מובן, שקיימת נתינת מקום לומר גם באופן אחר, ואעפ"כ, המסקנא היא, ש"עמי קודם".

ומזה מובן שהנתינת כח מאת הקב"ה המרומזת בפסוק "אם כסף תלוה את עמי גו'" — נמשכת ובאה ממדרגה כזאת אשר לגבי עבודת הנבראים אינה תופסת מקום (שלכן יכול להיות גם באופן אחר), שזוהי בחינת "אדון יחיד שרש השרשים"²⁰.

וכדאיאתא במדרש²¹ "איני יודע באיזה מהם חפץ אם במעשה אלו (מעשיהן של צדיקים), אם במעשה אלו (מעשיהן של רשעים), כיון דכתיב²² וירא אלקים את האור כי טוב הוי במעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהן של רשעים", אשר הסיבה לכך ש"איני יודע באיזה מהם חפץ" וצריך להיות לימוד מיוחד (מהפסוק "וירא אלקים גו'") ש"במעשיהן של צדיקים חפץ", היא, בגלל שבמדרגה זו (ד"אדון יחיד שרש השרשים") ישנה נתינת מקום גם על ענין הפכי ("מעשיהן של רשעים"), אלא, שמצד הבחירה העצמית שבחר הקב"ה בנשמות ישראל — "עמי קודם".

ועל זה נאמר²³ "הלא אח עשו ליעקב נאום ה' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי": כיון שלגבי מדרגה זו מעשה התחתונים אינו תופס מקום, לכן "הלא אח עשו ליעקב", שעשו ויעקב שניהם שווים. ואעפ"כ, מצד הבחירה ואהבה עצמית — "ואוהב את יעקב" דוקא.

וענין זה מרומז גם בלשון הכתוב — "אם כסף תלוה"²⁴:

"כסף" רומז על ענין האהבה — כידוע ש"כסף" הוא מלשון "נכסוף נכספתה לבית אביך"²⁵. ודוגמתו בנדו"ד, שהמלוה — הנתינת כח — מאת הקב"ה ("תלוה את עמי") אינה באה בגלל עבודת האדם, כי אם בגלל האהבה עצמית ("כסף") של הקב"ה לבניו.

(22) בראשית א, ד.
 (23) מלאכי א, ב.ג. וראה לעיל ע' 99.
 וש"נ.
 (24) ראה גם אוה"ת פרשתנו (כרך ח) ע' ג'כד ואילך.
 (25) ויצא לא, ל. וראה תניא רפ"ג. ובכ"מ.

(19) ב"מ עא, רע"א. הובא בפרש"י עה"פ.
 (20) עבוה"ק ח"ב פ"ג, הובא בשל"ה (לא), (ב). — הענין נתבאר בסה"מ עזרת ע' קצה ואילך. ד"ה לא תהי' משכלה שנאמר בהתוועדות (לעיל ס"ע 324 ואילך). וש"נ.
 (21) ב"ר ספ"ב.

ח. עפ"ז יש לבאר גם המשך הכתוב — "(אם כסף תלוה את עמי) את העני עמך":

מכיון שנתנית כח הנ"ל באה ממקום כזה שמעשה התחתונים אינו נוגע שם — לכן נמשכת ובאה לכאור"א מישראל, כי, העדר העבודה אינו פועל פגם בהמקור שממנו נמשך כח זה.

וזהו מ"ש "את העני עמך" — שמבלי הבט על כך שיהודי זה הוא בבחינת "עני", שמתבונן במעמדו ומצבו ונעשה שבור מכך ("ער איז צעבראָכן פון דעם"), ולא עוד, אלא שיש לו אמנם ממה להיות שבור... בכל זאת צריך לדעת, שהכח הנ"ל מלמעלה ("אם כסף תלוה") ניתן גם אליו, שכן, אהבה עצמית ("כסף") מתייחסת אל כל יהודי ("אהבה עצמית דערגרייכט אַלעמען"), גם ליהודי זה "העני". ואדרבה — בגלל היותו עני, הרי ידוע שהקב"ה נמצא ב"לב נשבר ונדכה"²⁶ דוקא.

ט. וממשיך בכתוב¹³ — "לא תהי' לו כנושה"²⁷:

תוכנו של ציווי זה הוא — "כל הנוגש העני והוא יודע שאין לו מה יחזיר לו, עובר בלא תעשה, שנאמר לא תהי' כו"²⁸, ולא עוד, אלא ש"אסור לאדם להראות עצמו לבעל חובו בזמן שידוע שאין לו, אפילו לעבור לפניו שלא יפחידו או יכלימו כו"²⁹. כלומר, במקרה אשר תביעת החוב מהלוה אינה מועילה בלאו הכי (שהרי "אין לו מה יחזיר לו") ואינה גורמת להלוה אלא לחץ — אסור לתבוע ממנו את החוב.

וע"פ הנ"ל ש"מגיד דבריו ליעקב גו", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" — כן הוא הדבר גם למעלה, שכאשר תביעתו של הקב"ה ע"י קו השמאל וע"י יסורים אינה פועלת כלום, הרי לגבי תביעה סתם (ללא תועלת) נאמר "לא תהי' לו כנושה"!

וע"ד מש"נ³⁰ "על מה תוכו עוד תוסיפו סרה" — כלומר, "מה

(26) תהלים נא, יט.

(27) ובהקדמה — שבמלוה שלהוצאה ניתנה (כנ"ל ס"ה), גדולה יותר התחייבותו של הלוה: בשאלה — כיון שברשות משאיל קיימא, הרי גם אם נפחתה משווי מחזיר לו את הדבר כמו שהוא עתה, משא"כ בהלוואה שלהוצאה ניתנה, אם נפחתה משווי, חייב הלוה להחזיר כשווי בשעת ההלוואה. וכיון שהנתנית כח לעבודה היא באופן של הלוואה, הרי, ביחד עם המעלה שהאדם יכול

להשתמש בזה לכל עניינו, גדולה יותר ההתחייבות לפרוע בשלימות. ומטעם זה יש צורך מיוחד להדגיש בנדו"ד "לא תהי' לו כנושה וגו'" (מרשימה בלתי מוגה).
(28) רמב"ם הל' מלוה ולוה פ"א ה"ב. שו"ע אדה"ז חו"מ הל' הלוואה ס"ב.
(29) רמב"ם שם ה"ג. שו"ע אדה"ז שם ס"ג. — מב"מ עה, ב.
(30) ישעי' א, ה.

יועיל הכות אתכם כי לא תוסרו בזה, כי עדיין אחר המכות תוסיפו לחטוא ולא תוסרו ע"י המכות³¹; ולכן, כאשר הקב"ה רואה, שע"י הנהגתו בקו השמאל אינו פועל כלום — יתחיל שוב עם קו הימין, בקירוב בחסד וברחמים בטוב הנראה והנגלה³².

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א³³):

בודאי ישפיע הקב"ה כל המצטרך בבני חיי ומזוני רויחא, ובלשון הכתוב בפרשתנו³⁴: "וברך את לחמך ואת מימיןך והסירותי מחלה מקרבך לא תהי' משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיןך אמלא".

ובפשטות: כל אלו שעדיין לא נפקדו — יפקדו בשנה זו בזרעא חייא וקיימא; כל אלו שחסר להם בבריאות — תהי' להם בריאות נכונה; וכל אלו שחסר להם בפרנסה — תהי' להם פרנסה בהרחבה, כפי היכולת של הקב"ה ("ווי דער אויבערשטער קען") — "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"³⁵.

ונזכה לביאת משיח צדקנו, למטה מעשרה טפחים, במהרה בימינו ממש.

33 קטע הבא — מרשימה בלתי מוגה.
34 כג, כו. וראה בארוכה בהמאמר (לעיל ע' 323 ואילך).
35 נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

31 רד"ק עה"פ (בשם "יש מפרשים").
32 ובמילא ישפיע הקב"ה לבנ"י גשמיות, והם יעשו מזה רוחניות (ראה "היום יום" כז טבת. כט אדר שני. כז אלול. ובכ"מ).
— מרשימה בלתי מוגה.